

MAA-AMET

Keskkonnaamet
info@keskkonnaamet.ee

Teie 18.06.2024 nr 6-3/24/1690-3

Meie 12.07.2024 nr 9-3/23/3081-5

**Uus-Kiviõli ja Uus-Kiviõli II kaevanduste
keskkonnalubade muutmise taotluste
keskkonnamõju hindamise aruanne**

Edastasite 18.06.2024 kirjaga nr 6-3/24/1690-3 Maa-ametile seisukoha andmiseks keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) aruande eelnõu „Uus-Kiviõli kaevanduse keskkonnaloa L.MK/329491 ja Uus-Kiviõli II kaevanduse keskkonnaloa L.MK/333343 muutmise taotluse keskkonnamõju hindamine aruande eelnõu“ (edaspidi aruanne). Täiendavalt saatsite 19.06.2024 veebilingi, millelt olid allalaetavad aruande ja lisade failid. Palusite esitada seisukohad aruande asjakohasuse ja piisavuse kohta.

KMH programmis on esitatud eeldatavad mõjuallikad ning mõjutatavad keskkonnaelemendid loendina, sh lk 53 on märgitud: „Lankkaevandamise kasutamisel toimub siiski maapinna absoluutse kõrguse muutumine ja sellest tulenevad mitmesugused mõjud (veerežiimi muutmine, maapõuetoe halvendamine, maakasutuse võimaluste halvendamine, sh langetamisele eelnev metsa lageraie vajadus sõltumata puude vanusest). Maa-amet, tutvunud saadaval olnud materjalidega, märgib järgmist.

1. Aruande peatükis *7.1 Mõju maastikele* lk 110 märgitakse, et langatamisega on varasemalt kaevandatud mitmetes piirkondades ja paiguti oli kaldaereofotodel näha raiesmikel märgasid maa-alasid, kuid asutakse seisukohale, et nende tekkepõhjusi ei ole võimalik otseselt tuvastada.

Selgitame, et tegelikult on võimalik analüüsida, kui palju märgadel maa-aladel varasemalt kaevandamise käigus maapinda langetati ja sellest tulenevalt järeldada, kas praegused liigniisked maa-alad on liigniisked langatamise tulemusena või oleksid jäänud maksimaalse põhjavee taseme poolest metsamaaks sobivale nõutavale korrastamise kõrgusele, kui langatamist ei oleks tehtud (st vähemalt 0,7 m maksimaalsest põhjavee tasemest kõrgemal).

2. Aruandes lk 110 kirjeldatakse, et kuivendussüsteemi taastamisel metsa majanduslikule väärtusele langatamine olulist mõju ei avalda. Kui, siis puud, mis nõlvadel vajuvad viltu. Lk 139 on märgitud, et langatusalade nõlvadele jääv mets vajub viltu ning kasvab aastate jooksul kõveraks. Metsandusliku mõju teabe allikana viidatakse aruandes lk 110 RMK Ida-Virumaa metskonna metsaülevaade Alar Süda hinnangule (suuline vestlus 2024. aasta

veebruaries), et lankkaevandamisel tekivad probleemid valdavalt pärast kaevandamise lõppu, kui kaevandus veega täitub ja langatatud alad (kohati) üle ujutuvad.

Märgime, et töös „Kaevandatud maa“, mis on ka aruande lisas 4 kasutatud materjalide hulgas välja toodud, on lk 75 kirjeldatud varasema kaevandamise kogemust, et soosetete alal täitusid vajumid veega ja mets hukkus. Mullastiku kaardi kohaselt esineb soosetteid ka kavandatud lauslangatamise alal. Käesolevale kirjale on lisatud väljavõtte mullastiku kaardist kavandatud lauslangatamise alal. Aruandes on vajalik täpsemalt kirjeldada langatamise mõju ja leevendusmeetmete rakendamist soosetete levikualal.

3. Aruanne ei ole analüüsinud, selgitanud välja ega esitanud nt teadustöödele tuginevat põhjendatud arvamust, kas kasvav mets tuleb enne langatamist raadata või mitte. Ilma sisuliselt põhjendamata on esitatud seisukoht, et raadamist ei tehta. Aruandest ei selgu, et kui ei raadata, siis kuidas on tagatud, et hoolimata maapinna struktuuri purustamisest ja reljeefi muutmisest ei teki kahjustatud juurtega nõrku puid, mis toovad kaasa nt ürasekite suurema leviku. Aruandes pole käsitletud, milline on viltuvajunud puude metsanduslik mõju.

Aruanne ei kirjelda faktiliselt, kas varasemate langatuste ajal eelnevalt mets raadati või mitte. Seda saab tuvastada, määrates puude vanuse neil maastikel, kus kunagi kasutati lauslangatamist ja võrreldes puude vanust langatamisest möödunud ajaga. Märkimine, et kuivanud puid kaasaegsetel ortofotodel ega kaldaerofotodel ei märgatud, ei tõenda, et kaldus, langenud või muul viisil kahjustatud puid ei olnud peale langatamist, kuna metsahooldustöid tehti Eestis ka aastakümneid tagasi. Kuivanud puude fotodel mittemärkamine võib tähendada, et puud raadati langatamise eelselt või järgselt ja möödunud aastakümnetega on kasvanud uued puud, mida nüüd fotodelt kasvamas nähti.

Kui ilmneb, et puude raadamine on metsandusliku kahju vältimiseks vajalik või moodustuvatel nõlvadel osaliselt vajalik, tuleb täiendavalt analüüsida lauslangatamisest tingitud raadamise mõju Eesti kliimaeesmärkide täitmisele.

4. Sarnaselt muule metsale on aruandes käsitletud ka mõju metsa vääriselupaikadele (aruande lk 128), toomata välja, et metsa vääriselupaiku on ka langatataval alal, kus mõju metsale ja vääriselupaigale ei piirdu ainult kuivendusega kaevandamise ajal.

Selgitame, et keskkonnaministri määruse 04.01.2007 nr 2 neljas peatükk käsitleb metsa vääriselupaiga kaitse korraldamist. Riigimetsas korraldab riigimetsa majandaja vääriselupaiga kaitset Eesti looduse infosüsteemis esitatud suuniste kohaselt. Riigimetsas asuvas Eesti looduse infosüsteemi kantud vääriselupaigas on keelatud raie, välja arvatud erandkorras tehtav raie ja kujundusraie Keskkonnaameti nõusolekul. Lepinguga kaitstud vääriselupaigas on keelatud metsast lamapuidu eemaldamine, metsa kuivendamine, metsateede ehitamine, metsa uuendamine ja metsa raiumine, välja arvatud erakorralised raied Keskkonnaameti nõusolekul. Vajalik on aruandes täpsemalt analüüsida langatamise lubatavust ja mõju metsa vääriselupaikade alal.

5. Langatusalal metsamaa taastamise meetmena tuuakse aruandes lk 111 välja kuivendussüsteemi taastamine nii, et suublaks on ala (veekogu), mis jääb madalamale kui 51,5 m abs.

Kuid aruande jooniselt 27 (lk 114) nähtub, et planeeritud langatuspiirkonna läheduses ei ole alasid, kus maapinna reljeefi abs kõrgus on 51,5 m või alla selle. Seetõttu on vajalik aruandes täpsemalt kirjeldada kuivendussüsteemi taastamise asjaolud, milline ja milliste mõjudega on realistlik kaevandatud maa korrastamise ja maaparandussüsteemide taastamise lahendus olukorras, kus abs kõrgusega 51,5 m või alla selle alad on langatuspiirkonnast kaugel. Samuti on vajalik tuua välja maaparandussüsteemide taastamise nõutav ajakava, mis minimeerib mõjusid.

6. Aruandes lk 129 on märgitud, et: „Kavandatava tegevusega on plaanis allmaakaevandamine, mis tähendab, et tugialade ja koridoride maastikus ei ole olulisi muutusi ja tehisalade olulist suuremist ette näha, mistõttu säilivad elupaigad ja kooslused ning loomade liikumiskoridorid.“

Selgitame, et kuigi langatamisel toimub maavarale lähenemine ja maavara väljamine maa-aluse juurdepääsu kaudu, ei ole lauslangatamise piirkonda põhjendatud käsitleda allmaakaevandamise alana, kuna maapinna reljeefkaevandamise tagajärjel muutub, st maapind langeb, maapõuekihtide sisemine struktuur purustatakse ja hüdrogeoloogiline režiim muudetakse. Seega on vajalik täiendavalt hinnata langatamise mõju nii peatükis 7.4 *Mõju rohevõrgustikule* kui ka teistes peatükkides, kus on järelduste tegemisel võetud eelduseks, et tegu on allmaakaevandusega ja maastikus olulist muutusi ei ole. Lauslangatamise piirkonnas on mõju maastikule olemas nii reljeefi ja hüdrogeoloogilise muutuse kui ka metsandusliku mõju kaudu.

7. Peatükis 7.8 *Mõju inimese varale* aruande lk 139 on lühidalt märgitud, et maastiku muutumine reljeefseks ei võimalda metsa majandada endisel viisil.

Tuginedes tööle „Kaevandatud maa“ (lk 49) on vajalik aruandes täpsemalt välja tuua, et langetusnõgu tuleb korrastada, kui maapinna vajumisel haritavaal maal tekib langetusnõgu, mille nõlva kaldenurk ületab haritavaal maal 3° (nõlvus suurem kui 5/100), metsamaal 8° (1/7) ja looduslikul rohumaal 18° (1/3). Nõlvus on langetusnõo sügavuse (langetusnõo nõlva kõrguse) ja langetusnõo nõlva laiuse jagatis.

8. Peatükis 7.8 *Mõju inimese varale* aruande lk 139 on märgitud mõju maaomanikele (tsiteerin): „tuleb iga maaomanikuga sõlmida tõenduslik (notariaalne) kokkulepe, milles on selgelt välja toodud maaga kaasnevad muutused ning maaomaniku tingimused (rahaline kompensatsioon, teenuskompensatsioon vm.) langatamisega nõustumiseks“ .

Tsiteeritud lõik on väga suure tähtsusega järeldus aruandes, mistõttu see lõik on vajalik vormindada esiletõstetud tekstina, samamoodi nagu teised KMH aruande olulisemad järeldused on tekstis paksu kirjaga esile tõstetud.

Lisaks mõjule inimese varale on vajalik aruandes käsitleda ka mõju riigi varale, kuna kavandatud lauslangatamise alal on suures ulatuses riigi omandis olevat vara.

9. Kuna põlevkivi kaevandamise võimalikkus on mõjutatud poliitilistest otsustest, kaevandatud maa korrastamise tagatise sümboolne süsteem ei ole Eestis rakendatud, lauslangatamise mõjude leevendusmeetmete rakendamise kaasaegne praktika puudub, mistõttu leevendusmeetmete ja vara mõju kompensatsiooni potentsiaalset maksumust ei ole analoogia põhjal võimalik tuletada, teeme ettepaneku KMH aruandele lisada lauslangatamise mõjude leevendusmeetmete maksumuse hinnang.
10. Lähivalt on aruande lisas 4 vajalik parandada viitamine tööle „Kaevandatud maa“, kuna ühe autori Ingo Valgma perekonnanimi on viidetes ja kasutatud materjalide loendis märgitud kirjaveaga.

KMH aruanne peab käsitlema kõiki lauslangatamise tegelikke kaasnevaid mõjusid. Peame vajalikuks aruande täiendamist eeltoodud märkustest lähtuvalt.

Teeme ettepaneku kaevandamisloa muutmise korral analüüsida loa muutmise korralduses, kas täiendatud KMH aruandes välja toodud lauslangatamise mõjud on proportsionaalsed võrreldes kasuga, mida lauslangatamisega kaevandamisest saadakse.

Samuti teeme ettepaneku lisada loale täiendavad tingimused, mis aitavad tagada kaevandamisloa omaja kohustuste täitmist nii keskkonnamõjude leevendamisel kui ka maaomanike kahjude kompenseerimisel, sh ajakava, millal on vaja koostada langatusala metsa- ja põllumajandusmaa kuivendusvõrgu rekonstrueerimisprojekt, millise aja jooksul peale langatamist maaparanduse ümberehitus peab olema lõpetatud ja kui palju aega enne langatamist peab olema kompenseeritud kahju maaomanikele, sh riigile.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Artu Ellmann

peadirektori asetäitja peadirektori ülesannetes

Lisa: Lisa mullastiku kaardil soosetted UK alal.jpg

Teadmiseks: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Riigimetsa Majandamise Keskus

Reet Roosalu

5723 9670 reet.roosalu@maaamet.ee